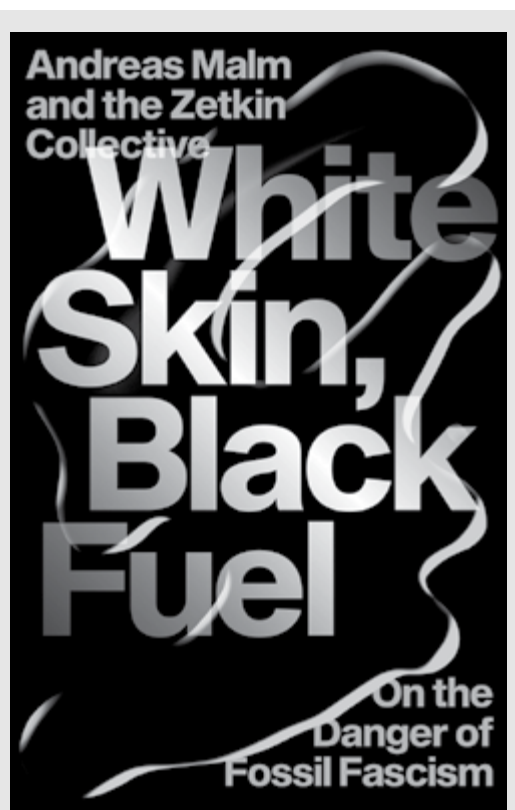

TRUENDE FASCISME OG ØKOLOGISK KOLLAPS: ET SKREMMENDE FRAMTIDSBILDE

Andreas Malm og Zetkin Collective:

White skin, black fuel. On the danger of fossil fascism.

London: Verso Books, 558 s.

Tore Linné Eriksen

Faglitterær forfatter, redaksjonsmedlem i Gnist og tidl. professor i Utviklingsstudier ved OsloMet-Storbyuniversitetet.

Andreas Malm er nå ute med sin andre bok av året, men denne gangen er det ikke tale om noen polemisk pamflett.¹ Isteden blir vi presentert for en grundig og akademisk studie, som det krever langt mer tid og anstrengelser for en leser å komme gjennom. Det solide og tungtveiende arbeidet har sitt utspring i et internasjonalt kollektiv av aktivister og /eller forskere med sentrum i Universitet i Lund, der Malm er knytta til instituttet for humanøkologi. Kollektivet er oppkalt etter Clara Zetkin, marxisten og feministen som var tidlig ute med å advare mot nazisme i sitt tyske hjemland. Heldigvis er de mer enn 500 sidene vevd nennsomt sammen på bakgrunn av innspill fra ei lang rekke fagfolk, der de bidrar med forskningsbasert innsikt på sine spesialområder.

Bokas bredde og dybde gjør at dette er noe helt annet enn et kamprop som ser en fascist i

¹ Se Gnist 2/21. Daniel Vernegg: Corona, Climate, Chronic Emergency: War Communism in the Twenty-First Century & How to Blow Up a Pipeline: Learning to Fight in a World on Fire.

alle som kjører dieselbil. I stedet har vi fått ei bok som tar oss med inn i det høyreekstreme og rasistiske landskapet, analyserer klimabevegelsens motstandere og dokumenterer kapitalkreftenes både åpne og tilslørende strategier. Vi forstår også at det ikke er nok å håpe på en mer aktiv stat der den – som i Norge – aldri har forsøkt å utfordre bestående maktforhold, og hvor de tre største partiene kombinerer tåkeprat om «det grønne skiftet» med milliardsubsidier og heiarop for fortsatt leiting.

White skin, black fuel har mange fortrinn, et av dem er at den både trekker opp teoretiske perspektiver og gir oss et vell av konkrete eksempler fra både Polen, Ungarn, Spania, Østerrike, Tyskland, Frankrike, Italia, Brasil, USA og de nordiske land. Slik blir det lettere å se sammenhenger og å forstå likheter og ulikheter, der også norsk fossilkapitalisme og et oljesmurt FrP får sin plass gjennom. Det skyldes ikke minst fyldige bidrag fra Ståle Holgeren, som er forsker nettopp i Lund.

Gjennomgangen av hvordan høyreekstreme nettverk, organisasjoner og milliardærfinansierte tankesmier forneker eller bagatelliserer klimakrisa er opplysende, og får tydelig fram både materielle interesser og kulturkriegerske ideologier. Kanskje kjenner vi det igjen: Det er ingen global oppvarming, men om det så skulle være, er den i alle fall ikke menneskeskapt. Og er den likevel menneskeskapt, er den skapt av kinesere. Dessuten er dette fossile maset mest egnet til å dekke over den egentlige trusselen, det vil si muslimsk invasjon og fattigfolk som får for mange barn. Vi møter også eksempler på populære konspirasjonsteorier, der noen er av det mer humoristiske slaget: Det er vel neppe tilfeldig at den årlige «Earth Day» faller sammen med Lenins fødselsdag?

Mer alvorlig er manifestet fra Terroristen i 2011, der myten om global oppvarming er et kulturmarxistisk komplott for å rane Vesten for alle rikdommer.

Det som uten tvil er mest nyskapende er kapitlene som viser hvordan slike holdninger ofte løper sammen med – og forsterkes av – rasisme, (derav tittelen), fremmedfrykt og flokkimmunitet overfor vitenskapelig rasjonalitet. Ser vi på linjene som trekkes på tvers av landegrensene, trer det fram et klart mønster: Klimaforneking blir mer utbredt jo mer mannsjøvinistisk, hvit, velstående, innvandringsfiendtlig og høyrevridd du er. Internasjonale undersøkelser får også tydelig fram at bekymringene for økologisk kollaps er langt mindre i land av Norges type enn i Bangladesh eller Mosambik, der de som har bidratt minst til å skade planeten, allerede mister livet på grunn av tørke og sykloner. Men solidaritet og empati er som kjent bare for godhetstyranner og humanitære posører. Alle rammes altså ikke likt i første omgang, og det er heller ikke slik at «vi» har bidratt like mye til å sette fyr på kloden. I andre sammenhenger har Malm derfor reist innvendinger mot begrepet «antropocen» som geologisk epoke, og foretrekker å tale om «kapitalocen» (Personlig heller jeg nok mot det første, som begynner å bli innarbeidet, for isteden å fylle det med et enda mer treffende innhold.)

Tilfeldighetene gjorde at jeg leste denne boka samtidig som FrPs landsmøte lovte kamp mot «klimahysteri» fram mot 13. september. Det er derfor interessant å få et innblikk i oppskriften fra tilsvarende hold i andre land: Problemene er ikke reelle, men et komplott satt i scene av marxister som ikke har annet å tro på etter kommunismens fall, slik Per Willy

Amundsen – regjeringsmedlem i fem år – blir sitert for i boka. Bare slik kan de plage folk med skatter, avgifter, offentlig overformynd, sykkelstier, kjøttfrie ukedager og det som verre er. Vi lærer også at det ikke bare her hjemme at slike budskap framføres med store doser nasjonalegoistisk retorikk. *Vår* olje (eller *vårt* kull i Polen og Tyskland) skal ikke styres av internasjonale avtaler, og det er en petro-patriotisk plikt og stolt kulturarv å tømme brønner til siste dråpe. Det er det nærliggende å gjøre dette til valgstrategi når færre flyktninger og asylsøkere gjør det vanskeligere å rope opp om muslimsk invasjon, og konkurransen er hard mellom dem som elsker fedrelandet, tror på Norge eller vil ta hele landet i bruk, inkludert alle tenkelige oljefelt.

Forfatterne hevder sjølsagt ikke at vi lever under et fascistisk diktatur av klassisk type, det har de altfor god historisk innsikt til. Dagens kapitalisme er ikke truet av en offensiv arbeiderbevegelse som i mellomkrigstidas Tyskland og Italia, og makthaverne har fått mange til å tro at litt grønnvasking og fiks teknologi er nok til å redde systemet uten å gå så drastisk til verks. Men det kan komme tider med skjerpet kamp om jord, vann og andre ressurser, dvs. *Lebensraum*, der de som i dag har et økonomisk og militært overtak – som historisk bunner i fossil energi – for alvor utfordres. Det vi si at det ikke er fascistene som driver fram krisa, isteden er det slik at de under trykket av økologisk krise og samfunnsmessig kollaps kan rykke fram med sine ekstreme forslag til «løsninger». Det er da allerede spor som skremmer, slik som jakten på syndebukker, høyrenasjonalisme,

fremmedfiendtlighet og konspirasjonsteorier, som kan bevege seg i retning av det som litt kronglete kalles «fascisering». Donald Trump er stemt ut, men det er foreløpig verken Narendra Modi i India, Jair Bolsanaro i Brasil eller Viktor Órban i Ungarn.

Vi aner et lyspunkt når det mot slutten pekes på hvordan pandemien har vist nødvendigheten av kollektive beslutninger, planlegging og statlig krisehåndtering. Men tiltak for å komme raskt tilbake til «business as usual» møter ikke de samme motkreftene som i klimaspørsmålet, og det er annerledes med ei krise som det – i alle fall i det globale Nord – er lettere å skyve inn i framtida. Forfatterne frykter dessuten at miljøkampen tapte noe av sitt *momentum* da viruset overtok all oppmerksomhet. Men slik behøver det ikke gå, og vi får vite at miljøaktivismen er på frammarsj og høyreekstreme partier i nedgang i mange land. Når det ikke anlegges noe optimistisk perspektiv, er det fordi det ofte understrekes at arbeiderklassen ikke bare allment er svekket som et revolusjonært subjekt, men fordi mange arbeidere har latt seg lokke av klimafindtlig retorikk fra høyresida og deres appeller om biler og arbeidsplasser. Kanskje er dette et tema forfatterne med fordel kunne gå dypere inn i ved neste korsvei, i alle fall varsles det at er mer er underveis. Kanskje de i mellomtida også kan vurdere å presentere hovedbudskapet i en litt kortere form, der man ikke behøver å være så godt innlest på Theodor W. Adorno, «palingenetisk ultranasjonalisme» eller marxistiske statsteorier for å henge med i svingene.

(...) makthaverne har fått mange til å tro at litt grønnvasking og fiks teknologi er nok til å redde systemet uten å gå så drastisk til verks.

– Tore Linné Eriksen